

اثرات فناوری های اطلاعاتی بر جامعه

امین چاروسه

Charoosheh@ce.aut.ac.ir

1. مقدمه

اجتماع تشکیل شده از انجمن‌ها یا گروه‌های وسیعی از مردم با آداب و رسوم و سنت‌های مخصوص به خود، نهادها و سازمانها و فعالیت‌های جمعی افراد در یک جامعه، برای بررسی تاثیرات IT بر اجتماع باید تاثیرات آن را بر روی سنت‌ها و آداب و رسوم مردم، نحوه فعالیت جمعی آنها و نیز نهادها و سازمانهای موجود در یک جامعه بررسی کرد. در این بخش اثرات رشد فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی بر جامعه و فرهنگ مورد بررسی قرار می‌گیرد

2. اثرات فرهنگی

• رسوم و سنت های عامه

از تاثیراتی که IT بر سنت های عام داشته می توان بر تاثیر آن بر آداب و رسوم مذهبی اشاره کرد. با گسترش صنعت ارتباطی نحوه دستیابی به اطلاعات مذهبی نیز دگرگون شده است. ارائه انواع نرم افزارهای مذهبی بصورت چند رسانه‌ای همچنین ایجاد و گسترش سایت‌های اینترنتی مذهبی، استفاده مردم از متون مذهبی و از این قبیل را آسان کرده است.

• دوام و پیوستگی فرهنگی

رفتار و انتظارات اجتماعی نیز تحت تاثیر IT متحول شده است. شهروندان در یک جامعه انتظار دارند که وقایع جامعه و اطلاعات مورد نیازشان بهتر از قبل به اطلاع آنها را قادر سازد تا با دسترسی به اطلاعاتی در مورد یک محصول، سرویس و خدمات یا نهادهای مورد نظر خود تصمیم گیری آگاهانه‌تری در مورد نحوه عمل در مقابل موضوع مربوطه را داشته باشند. حداقل اثراتی را که می توان با توجه به نحوه جدید ارتباطات در فرهنگ و ارتباطات اجتماعی بیان داشت عبارتند از :

- تغییر روش در ارتباطات با استفاده از پست های الکترونیکی و کنفرانس‌های راه دور، شبکه‌های ارتباطی بین المللی و نیز حذف آمد و رفت‌های فیزیکی.

- موج جدید و دگرگون شده‌ای از محصولات (فیلم، کارتون، مجله و...) و رسانه‌ها و تبادل اطلاعات اجتماعی.

• روابط فردی

روابط بین افراد نیز تحت تاثیر فن آوری اطلاعات توسعه یافته است و کانال هایی ارتباطی جدیدی که بین افراد باز شده است دامنه روابط بین افراد را گسترش می دهد پیش از به وجود آمدن اینترنت آرپانت وظیفه داشت تا به تحقیقاتی که بین موسسات گوناگون در حال انجام بود یاری برساند اما استفاده از این شبکه به استفاده رسمی از آن محدود نشد. افراد بوسیله پست میزان آرپانت به برقراری ارتباط با یکدیگر در زمینه های غیر کاری نیز می پرداختند با گسترش شبکه ها و شایع شدن استفاده مردم از کامپیوترهای شخصی پدیده ای به نام اینترنت امروزی به وجود آمد که امروزه افراد از طریق آن قادر به برقراری ارتباط با یکدیگر از طریق پست الکترونیکی و اتاق های گفتگو گروه های خبری و... می باشند.

گسترش فن آوری اطلاعات حتی به افراد معلول مانند نابینایان یا دیگر معلولین جسمی امکان دسترسی به آنها نبودند فراهم آورده است. برای مثال مرورگر صوتی تراوا که برای نابینایان طراحی شده است امکان دسترسی به اطلاعات را به کاربران خود می دهد.

3. اثرات اجتماعی

• نهادها

نهاد در واقع متشکل از سازمانها و تشکیلات سازمانی گوناگونی است. نهادهایی که در این گزارش مورد بررسی قرار می گیرند شامل موارد زیر می باشد:

- دولتها
- داد و ستد تجاری
- رسانه های گروهی
- سازمانها و مؤسسات آموزشی

هر یک از این نهادها به نوبه خود می توانند به نهادها و سازمانهای کوچکتری تقسیم شوند. اما در اینجا بررسی تأثیرات IT بر این نهادها به طور عمده بر چگونگی تأثیرات IT در بهبود بخشیدن عملکرد نهادهاست.

• دولتها

دولت در یک کشور شامل نهادهای گوناگونی است و در طی سالهای اخیر با گسترش IT دولتها توانسته اند ارائه خدمات خود را به شهروندان بهبود بخشند. اینترنت و سایر فناوریهای اطلاعات و ارتباطات علاوه بر یاری رساندن به زمامداران برای رقابت در اقتصاد جهانی، دولتها را تقویت کرده و آنها را در زمینه حکومت کارسازتر کمک می کند. بعضی دولتها نیز از فناوری ارتباطات و اطلاع رسانی جهت پیشبرد اهداف بزرگتر بهره می گیرند. برای مثال، در چین نهاد "فدراسیون زنان سراسر چین" که تحت حمایت دولت است، زنان روستایی را یاری می رساند تا از طریق سازمانهای محلی که به اینترنت دسترسی دارند اطلاعات بهداشتی دقیق و روزآمدی کسب کنند و یا مثلاً در سنگاپور در بخشی از سایت اینترنتی شهروند الکترونیک که به امور ازدواج مربوط می گردد، مراجعه کنندگان می توانند آگهی یک ازدواج اسلامی یا مدنی را درج کنند، فهرستی از قاضی های بخش را جستجو کنند، برنامه های مشاوره قبل و بعد از ازدواج را مشاهده کنند و حتی فهرستی از بیمارستانهای ارائه دهنده مشاوره مسائل ژنتیکی بدست آورند. حزب حاکم سنگاپور با بکارگیری اینترنت جهت افزایش پاسخگویی دولت و بالا بردن سطح کیفی زندگی، میزان رضایت مردم از دولت را افزایش داده است.

همچنین پیشرفتهای تکنولوژیکی امکان بازبینی اطلاعات آماری مربوط به جنگ را به دولتها می دهد. تأثیر IT بر نهادهای نظامی دولتها نیز بخصوص در زمینه هزینه امکانات جنگی، یا امکانات اطلاعاتی - جاسوسی قابل توجه است.

پیشرفتهایی که در تکنولوژی طراحی اسلحه ها، هواپیماها و از این قبیل حاصل شده، کارایی نیروی ارتش دولتها را بسیار بهبود بخشیده است. برای مثال، طراحی هواپیماهایی چون بمبافکن B2 بدون استفاده از پیشرفتهای تکنولوژی IT امکان نداشت. بمبافکن B2 برای خنثی کردن رادار نیازمند انحنای پیوسته در قسمتهایی از بدنه و شیشه بود که بدون استفاده از تکنیکهای مدل سازی کامپیوتری، طراحی این هواپیما امکان پذیر نبود.

IT همچنین تأثیر قابل توجهی بر آژانسهای اطلاعاتی - جاسوسی دولتها داشته است. استفاده از هواپیماهای جاسوسی و شناسایی، دولتها و ارتش آنها را در شناسایی نیروهای دشمن در جنگ، مناطق و هدفهای مورد نظر یاری می دهد.

البته کنترل اطلاعات همواره سنگ بنای حکومت ها بوده است و دسترسی عمومی به شبکه های ارتباطی نیز می تواند بخش عظیمی از جامعه را از دسترسی به اطلاعات ممنوعه بر خوردار سازد و این چیزی است که در بسیاری از کشورهایی که مردم به این شبکه ها از قبیل اینترنت دسترسی دارند اتفاق افتاده است و دولت و رژیم حاکم بر کشور طرح های پیشرفته ای در زمینه سانسور به اجرا در می آورند.

• داد و ستد تجاری

پیشرفتهایی که در زمینه فن آوری اطلاعات رخ داده چون طراحی به کمک کامپیوتر و عملیات پایگاه داده ها و صفحه گسترده و نرم افزارهای پردازش متن همه سود تجاری شایان توجهی برای کاربران تجاری خود فراهم آورده اند و میتوان گفت مهمترین اثر فن آوری اطلاعات در این زمینه فراهم کردن سود تجاری بوده است. برای مثال استفاده از فن آوری اطلاعات در زمینه تبلیغات برای صنعت جهانگردی موجب گسترش این صنعت در ایران طی سالهای اخیر شده بطوریکه 45٪ جهانگردانی که به ایران سفر کرده اند ایران را از طریق اینترنت می شناسند.

• رسانه‌های گروهی

به علت طبیعت خبر گزاری ها و رسانه های گروهی فن آوری اطلاعات ارتباط ویژه ای با این موضوع دارد . پیشرفت هایی چون تلویزیون ماهواره ای و اینترنت رسانه های جدیدی ایجاد کرده اند که حضار می توانند به وسیله آنها علاوه بر دریافت اطلاعات مورد نظر خود اطلاعات خود را نیز منتشر کنند . هم اکنون کاربران این رسانه ها انتخابهای وسیعتر و جهانی دارند با وابسته تر شدن روز افزون کار و زندگی افراد به ارتباطات الکترونیکی بعضی از کاربران حتی از اینترنت بی سیم نیز استفاده می کنند این افراد برای مطلع شدن از اخبار لحظه به لحظه بازار سهام و اخبار روز و وضعیت هوا و... از اینترنت بی سیم استفاده می کنند و این به معنای این است که هر کس قادر خواهد بود به اطلاعات در هر جای دنیا دسترسی پیدا کند .

• نهاد های آموزشی و پرورشی

گسترش فن آوری اطلاعات تا چه میزانی بر نحوه فراهم آوردن منابع آموزشی تاثیر داشته است ؟ گسترش فن آوری اطلاعات موسسات گوناگون آموزشی را نیز تحت تاثیر قرار داده است روشنترین مثال در این زمینه اشاره به انواع دوره های آموزشی فن آوری اطلاعات است که در موسسات مختلف آموزشی ارائه می شوند این دوره ها به منظور پرورش و آموزش کارشناسانی در زمینه فن آوری اطلاعات ارائه می گردند . از دیگر تاثیرات فن آوری اطلاعات بر موسسات آموزشی تغییر در نحوه توزیع اطلاعات است . موسسات آموزشی هدف توزیع اطلاعات از منابعی از قبیل مقاله و کتاب و منابع آن لاین و ... را برای دانشجویان و دانش آموزان دارند . توزیع اطلاعات فقط مربوط به موسسات آموزشی نیست بلکه دانشگاه ها و مراکز تحقیقاتی نیز اقدام به توزیع اطلاعات خود می نمایند . یکی از اهداف دانشگاه ها تولید اطلاعات است که این تولید به وسیله تحقیقات انجام می شود . فن آوری اطلاعات محققین را قادر می سازد که به منابع گسترده تری از اطلاعات از طریق فن آوری هایی چون آرپانت یا اینترنت دستیابند و حتی الامکان انجام تحقیقات پروژه های بزرگی که بین افراد و گروه های مختلف با فاصله های جغرافیایی زیاد از یکدیگر را می دهد .